МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

ШВЕЦОВА Ірина Вікторівна

УДК 378.147:81’243-022.332]:656.61-051(043.3)

СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ З НАВІГАЦІЇ І УПРАВЛІННЯ МОРСЬКИМИ СУДНАМИ В УМОВАХ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

РЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Кропивницький – 2024

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на базі Херсонської державної морської академії, Міністерство освіти і науки України.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
Желясков Василь Якович,
Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська академія»,
завідувач кафедри гуманітарних дисциплін;

доктор педагогічних наук, професор
Діденко Олександр Васильович,
Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького,
заступник начальника відділу – начальник відділення планування та контролю наукової та науково-технічної діяльності науково-організаційного відділу;

доктор педагогічних наук, професор
Слабко Володимир Миколайович,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
завідувач кафедри освіти дорослих.

Захист відбудеться «23» серпня 2024 року о 13^{00} годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 23.053.02 у Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка за адресою: 25006, м. Кропивницький, вул. Шевченка, 1, зала засідань.

Із дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (25006, м. Кропивницький, вул. Шевченка, 1) та на сайті університету за адресою: https://www.cuspu.edu.ua.

Реферат розіслано «22» липня 2024 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради О. В. Абрамова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Євроінтеграційні процеси, стрімкий розвиток світового комерційного мореплавства, сучасний стан української морської транспортної галузі, зовнішні та внутрішні виклики соціоекономічного життя країни, обумовили підвищення вимог до підготовки конкурентноспроможних та висококваліфікованих фахівців морської галузі. Наразі, перед закладами вищої морської освіти постає проблема підвищення якості професійно орієнтованої іншомовної підготовки фахівців до рівня міжнародних стандартів через формування іншомовної комунікативної компетентності для здійснення професійної діяльності у полікультурному та багатомовному середовищі.

Сучасні тенденції щодо реформування та підвищення рівня якості володіння іноземною мовою в умовах глобалізаційних трансформацій, інтенсивного розвитку міжкультурних і професійних контактів з представниками інших країн, оновлення ціннісних пріоритетів українського суспільства актуалізує проблему формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців із навігації і управління морськими суднами у системі неперервної освіти України. Вищезазначене, вимагає якісно нового підходу до формування здатності встановлювати міжкультурні зв'язки та оперативно вирішувати проблеми в професійній та соціальній сферах.

Питання підготовки компетентного фахівця закріплено у державних документах про освіту, таких як: «Закон України «Про освіту» (2017), «Закон України «Про вищу освіту» (2014), Указ Президента України № 722/2019 «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (2019), Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року (2024). Формування іншомовної освіти в Україні здійснюється на основі документів Ради Європи – «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*)* (2011).

Міжнародне співробітництво у сфері освіти покликано забезпечити інтеграцію національної системи освіти в міжнародний освітній простір. Для реалізації цієї тенденції у «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки» іншомовна освіта визначена, як один із ключових напрямів державної освітньої політики, а її основним завданнням є підвищення якості результатів навчання здобувачів освіти та конкурентоспроможності української освіти, що в умовах неперервної освіти уможливлює готовність майбутніх фахівців успішно виконувати професійну діяльність.

Одним із стратегічних завдань України є необхідність реформування сучасної концепції професійної підготовки фахівців з навігації і управління морськими суднами відповідно до міжнародних документів ІМО, зокрема: Міжнародної конвенції ПДМНВ 78/95 (International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers – STCW Convention) 1978 року (зі змінами та доповненнями), Міжнародних правил попередження зіткнення суден у морі (The International Regulations for Preventing Collisions at Sea 1972 (COLREGS), Міжнародної конвенції щодо запобігання забрудненню суден

(International Convention for the Prevention of Pollution from Ships, MARPOL 73/78), Міжнародного кодексу з управління безпечною експлуатацією суден і запобіганню забрудненню – МКУБ (The International Safety Management (ISM Code), Рекомендацій Міжнародної морської організації (IMO) щодо додаткової підготовки та сертифікації моряків (IMO Model Courses) та національних рівнів:

«Морська доктрина України», «Стратегічний план розвитку морського транспорту на період до 2020 року», «Стратегія розвитку морських портів України на період до 2038 року», «Положення про державну систему управління безпекою судноплавства».

В освітній теорії та практиці накопичено значний науковий доробок, який може слугувати підґрунтям для вивчення теоретичних і методичних засад формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти, а саме:

– імперативи сучасної стратегії розвитку професійної підготовки фахівців (*О. Абрамова, В. Бондар, Я. Галета, Т. Довга, М. Євтух, Ю. Котелянець, Г. Лещенко, Л. Лук'янова, Н. Онищенко, В. Плющ, Н. Подопригора, О. Рацул, Н. Рідей, Т. Стратан-Артишкова, О. Шапран, О. Філоненко та ін.);*

– закономірності створення та функціонування інноваційного освітнього середовища *(Ю. Биков, І. Гевко, Л. Карташова, Л. Макаренко, І. Савельєва, І. Смирнова* та ін.)

– особливості формування іншомовної комунікативної професійної компетентності фахівців морської галузі (*С. Барсук, Н. Бобришева, Р. Гришкова, В. Желясков, О. Заболоцька, В. Золотавська, В. Клочко, Л. Ліпшиць, О. Літікової, І. Литвиненко, У. Ляшенко, О. Монастирська, Л. Ніколаєва, Н. Огородник, І. Рябуха, В. Смелікова, О. Сотер, О. Тирон, А. Юрженко* та ін.);

– теоретичні та методичні засади професійно орієнтованої підготовки фахівців морського профілю (*Б. Буркинський, С. Волошинов, О. Дендеренко, О. Гуренкова, В. Желясков, О. Заболотська, В. Захарченко, С. Козак, А. Лещенко, М. Міюсов, С. Моркотун, І. Смирнова*, *І. Сокол, В. Чернявський, В. Чимшир, Т. Шелест, М. Шерман, Л. Щербак* та ін.);

– окремі аспекти формування практичних навичок у фахівців з навігації та управління морськими суднами (*І. Бурмака, І. Ворохобін, А. Гайдаржи, Л. Герганов, О. Даниленко, О. Діденко, М. Мусоріна, С. Сагін* та ін.).

– теоретичні і методичні аспекти системи неперервної освіти та освіти дорослих (*В. Бобрицька, Л. Вовк, Н. Дем'яненко, І. Зязюн, В. Мадзігон, Н. Ничкало, В. Радкевич, Н. Протасова, С. Сисоєва, В. Слабко* та ін.).

Узагальнюючий аналіз досліджень та пріоритетних заходів, що спрямовані на реалізацію державної політики вдосконалення освітнього процесу іншомовної освіти щодо формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти, вказує на наявність *суперечностей* між:

– зростаючими вимогами міжнародних і національних стандартів якості іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління

морськими суднами та недостатнім рівнем їх професійної підготовки; необхідністю формування професійної іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти та відсутністю науково обґрунтованих організаційно-педагогічних умов забезпечення цього процесу;

– сучасними вимогами до вдосконалення системи формування професійної іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти та реальним станом її науково-педагогічного забезпечення;

– потребою в ефективних шляхах формування професійної іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами і недостатньою науково-методичною розробленістю основ застосування сучасних технологій навчання.

Соціальна значущість та об'єктивна потреба морської галузі у фахівцях з навігації і управління морськими суднами з високим рівнем сформованості іншомовної комунікативної компетентності, недостатня теоретико-методична розробленість означеної проблеми в теорії та методиці професійної освіти, необхідність вирішення виявлених суперечностей, зумовили вибір теми дисертаційного дослідження – ***«Система формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти»***.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до тем Зведеного плану НДР сфери освіти, науки та інноватики Херсонської державної морської академії: «Впровадження різнорівневого комунікативного навчання англійської мови за професійним спрямуванням в умовах компетентністного підходу» (Державний реєстраційний № 0116U07229, 2017-2018 р.); «Впровадження технологій активного навчання у процес підготовки до ефективного морського професійного спілкування» (Державний реєстраційний № 0120U100188, 2019-2022 р.); «Інноваційні технології навчання для ефективної морської комунікації» (Державний реєстраційний № 0124U001986, 2024-2025 р.).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Херсонської державної морської академії (протокол № 4 від 23. 11. 2021 р.) та узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 08. 02. 2022 р.).

Мета дослідження полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

Відповідно до мети визначено **завдання дослідження**:

1. Здійснити контент-аналіз стану розробленості проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

2. Теоретично обґрунтувати структурні компоненти іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

3. Визначити критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

4. Розробити та теоретично обґрунтувати авторську концепцію формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

5. Спроектувати, обґрунтувати та адаптувати до освітнього процесу структурно-процесуальну модель системи поетапного формування іншомовної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

6. Виокремити та теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови реалізації системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

7. Експериментально перевірити результативність спроєктованої системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

Предмет дослідження – система формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

Концепція дослідження. Концептуальні основи дослідження визначаються метою роботи, її науково-теоретичними засадами та складним інтегративним характером досліджуваного педагогічного феномену – розроблення системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти. Концептуальні основи дослідження потребують обґрунтування на таких взаємопов'язаних рівнях як-от: методологічному, змістово-методичному і практико-технологічному.

Методологічний концепт презентує реалізацію наукових підходів, у їхньому взаємозв'язку, в контексті вирішення проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти з дисциплін професійно орієнтованого циклу, зокрема: особистісно орієнтованого (враховує особистісні якості, здібності здобувачів освіти); системного (дає змогу розглядати формування іншомовної компетентності здобувачів освіти як систему); культурологічного (сприяє формуванню іншомовної комунікативної компетентності здобувачів освіти через пізнання іншомовної культури, загальний духовний розвиток особистості, зростання мотивації до пізнавальної та інтелектуальної діяльності); праксеологічного (забезпечує оптимізацію засобів і технологій реалізації процесу формування іншомовної комунікативної компетентності); компетентністного (передбачає формування вмінь використовувати іншомовну комунікативну

компетентність у процесі виробничої практики); технологічного (забезпечує застосування педагогічних технологій).

Теоретичний концепт відображає систему концепцій, ідей, наукових понять щодо формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти як складової професійної діяльності, що забезпечують розуміння сутності іншомовної компетентності та її змісту, дають змогу теоретично обґрунтувати закономірності, принципи, організаційно-педагогічні умови формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

Змістово-методичний концепт представляє проєкцію системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти, що базується на фундаментальних принципах поетапного розвитку мотиваційних установок, ціннісних орієнтацій, теоретичних знань та практичних вмінь в галузі професійної діяльності в іншомовному середовищі. Застосування активних методів навчання, зокрема – проєктні технології, інтерактивні техніки та сучасні освітні технології, відіграє ключову роль у стимулюванні когнітивної активності студентів та їх залученні до активної освітньої діяльності. Ефективне функціонування зазначеної системи реалізується через спеціально організований, цілеспрямований освітній процес, що інтегрований у структуру професійної підготовки фахівців. Це забезпечує формування високого рівня міжкультурної комунікативної компетентності, необхідної для ефективної професійної діяльності в міжнародному морському середовищі.

Практико-технологічний концепт передбачає експериментальну перевірку результативності системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами за допомогою діагностичного інструментарію (анкет, тестів, спеціальних методик дослідження, карт спостереження і самоспостереження), що здійснювалася під час пошукового, констатувального, формувального та узагальнюючого етапів педагогічного експерименту.

Загальна *гіпотеза* дослідження полягає у припущенні, що ефективність формування іншомовної комунікативної компетентності у фахівців з навігації і управління морськими суднами може бути значно підвищена за умови застосування авторської концепції, заснованої на принципах неперервної освіти. Цей процес має бути структурований у чотири послідовні етапи: початковий, базовий, поглиблений та професійний розвиток. При цьому кожен етап містить наскрізні організаційно-педагогічні умови, що забезпечують сталість та послідовність освітнього процесу.

Загальна гіпотеза дослідження конкретизована у **часткових** гіпотезах, відповідно до яких формування іншомовної комунікативної компетентності у фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти можна ефективно реалізувати за таких умов:

– створення методологічно обґрунтованої концепції формування іншомовної комунікативної компетентності у фахівців з навігації і управління морськими суднами, яка характеризує цілісну структуру, механізми, стадії і технологію побудови та реалізації індивідуальних траєкторій формування іншомовної комунікативної компетентності у фахівців з навігації і управління морськими суднами, що виконують роль змістовотвірних освітньо-розвивальних програм управління цим процесом;

– орієнтація на компетентністну структурно-процесуальну модель, яка виступає результативно-цільовою основою системи формування іншомовної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в неперервній освіті;

– практична реалізація концепції формування іншомовної комунікативної компетентності у фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти здійснюється через обґрунтування та ефективну реалізацію комплексу організаційно-педагогічних умов, відповідного змісту, моделей, алгоритмів освітніх інноваційних технологій, адекватних засобів навчально-методичного забезпечення, моніторингової діагностики освітнього процесу в закладах морського профілю;

– забезпечення теоретичної та методичної лінгвопрофесійної підготовки фахівців з навігації і управління морськими суднами відбувається з урахуванням провідних тенденцій та принципів, у формувані їх іншомовної комунікативної компетентності в професійно-спрямованому освітньо-мовленнєвому середовищі.

Методологічну та теоретичну основу дослідження забезпечили філософські, психологічні та педагогічні положення гуманістичного спрямування, які створили дослідницьку базу пошуку лінгвопрофесійного феномену формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців із навігації і управління морськими суднами, зокрема:

– філософсько-педагогічні теорії світогляду як цілісної системи знань, переконань, дій (В. Андрущенко, В. Бех, Г. Волинка, І. Зязюн, В. Кремень, А. Лещенко, В. Мадзігон, Н. Мозгова, В. Шинкарук та ін.);

– концептуальні положення дидактики вищої школи (В. Бондар, В. Бобрицька, С. Гончаренко, В. Мадзігон, Л. Макаренко, С. Сисоєва, Г. Тарасенко та ін.),

– специфіка підготовки фахівців для морського флоту (Д. Афанасьєв, Л. Бескровний, Ф. Веселаго, Ю. Грішина, Н. Залеський, С. Огородников, М. Познер, Ю. Руммель, К. Скальковський та ін.);

– дослідження із урахуванням нових тенденцій професійної підготовки морських фахівців торговельного транспорту (М. Барбашев, В. Виноградов, Є. Євдокимов, С. Іловайський, Ю. Філліпов, М. Шавров та ін.);

– своєрідність діяльності окремих закладів освіти морського профілю (А. Борисов, Х. Вальдемар, А. Веселов, П. Геленковський, М. Гошкевич, О. Зелений, А. Пароменський, Т. Сухова та ін.);

– формування професійно значущих якостей морських офіцерів (М. Бабишена, Н. Бобришева, М. Кулакова, Т. Четверикова та ін.);

– особливості фахової та професійної підготовки судноводіїв (А. Гайдарджи, С. Барсук, О. Безбах, О. Доброштан, Л. Ліпшиць, О. Мітракова, М. Мусоріна, Я. Нагребельний, Н. Слюсаренко, А. Смелікова, І. Смирнова, І. Сокол, О. Фролова, М. Шермах та ін.);

– теоретичні і методичні засади професійної підготовки фахівців і кваліфікованих робітників морського та річкового транспорту (М. Алпатов, М. Бабишена, О. Безлуцька, Ю. Бордученко, Л. Герганов, А. Зуєв, У. Ляшенко, А. Кондуков, М. Кулакова, А. Солодовник, Н. Черненко, В. Чимшир, В. Чернявський та ін.);

– зарубіжний досвід підготовки фахівців морської галузі (М. Селс-Мурсіо (M. Celce-Murcia), Д. Хаймс (D. Hymes), С. Савиньон (Sandra J. Savignon), Б. Шпіцберг (B. Spitzberg) та ін.);

– положення теорії неперервної професійної освіти (А. Алексюк, В. Бобрицька, І. Зязюн, В. Мадзігон, Н. Ничкало, В. Радкевич, Н. Протасова, С. Сисоєва, В. Слабко, Н. Слюсаренко та ін.);

– нормативна документація в галузі освіти – Концепція розвитку педагогічної освіти (2018); Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 роки, Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів; Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року (2012); Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013); Закон України «Про професійний розвиток працівників» (2012); Закон України «Про вищу освіту» (2014), Закон України «Про освіту» (2017) та ін.

– державні нормативно-правові акти, що визначають концептуальні положення та регулюють процес підготовки фахівців з навігації і управління морськими суднами – Міжнародна конвенція ПДМНВ 78/95 (International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers – STCW Convention) 1978 року (зі змінами та доповненнями), Міжнародні правила попередження зіткнення суден у морі (The International Regulations for Preventing Collisions at Sea 1972 (COLREGS), Міжнародна конвенції щодо запобігання забрудненню з суден (International Convention for the Prevention of Pollution from Ships, MARPOL 73/78), Міжнародний кодекс з управління безпечною експлуатацією суден і запобіганню забрудненню – МКУБ (The International Safety Management (ISM Code), Рекомендації Міжнародної морської організації (IMO) щодо додаткової підготовки та сертифікації моряків (IMO Model Courses), Морська доктрина України, Стратегічний план розвитку морського транспорту на період до 2020 року, Стратегія розвитку морських портів України на період до 2038 року, Положення про державну систему управління безпекою судноплавства.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й визначених завдань були застосовані такі методи:

теоретичні: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел: здійснення теоретичного аналізу проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими

суднами у системі неперервної освіти; аналіз інтернет-ресурсів для узагальнення практичного досвіду формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами; дедуктивний, індуктивний методи для визначення сутності й структури формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами й характеристики критеріїв, показників та рівнів сформованості іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами; системний метод, формалізація: обґрунтування концепції формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти; ідеалізація та педагогічне моделювання: розроблення теоретико-методичних засад системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти та навчально-методичного супроводу її реалізації;

емпіричні: анкетування для узагальнення практичного досвіду формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців із навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти; педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний); тестування; експериментальна перевірка ефективності розробленої системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами; *статистичні*: порівняння номінальних даних (*t*-критерій Стьюдента) для опрацювання результатів педагогічного експерименту та верифікації здобутих результатів; аналіз різниці між емпіричними розподілами, що відображають рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності респондентів контрольних та експериментальних груп на завершальному етапі педагогічного експерименту; статистичне опрацювання результатів – для підтвердження гіпотези дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні положення дисертаційного дослідження, що визначають новизну наукових результатів полягають у тому, що:

– *вперше*

розроблено, експериментально перевірено та впроваджено в освітній процес систему формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти, яка представлена в компетентнісній структурно-процесуальній моделі, що містить взаємопов’язані блоки (концептуально-цільовий, змістовно-структурний, технологічний та діагностико-корегувальний), які є ідеальним відображенням механізму формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти;

теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти (оптимізація навчально-методичного супроводу на основі міждисциплінарного підходу; упровадження інноваційних педагогічних методів та форм освітньої діяльності з метою

залучення здобувачів освіти до активного процесу формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців навігації і управління морськими суднами; залучення здобувачів освіти в активне професійно-спрямоване освітньо-мовленнєве середовище у процесі самоосвітньої діяльності; забезпечення науково-методичного супроводу процесу формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації та управління морськими суднами);

розширено понятійно-термінологічний апарат педагогіки за рахунок уточнення таких понять, як: «іншомовна комунікативна компетентність» та «рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами», які є відмінними від наявних, що розширило сферу їх вживання в теорії та методології неперервної морської освіти;

розроблено технологію впровадження системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти, яка грунтується на виокремлених організаційно-педагогічних умовах та забезпечує ефективність сформованості високого рівня іншомовної комунікативної компетентності; визначено критерії сформованості (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-рефлексивний); схарактеризовано критеріально-оцінювальний апарат для здійснення ефективності діагностики та оцінювання рівнів сформованості;

– *удосконалено* діагностичний інструментарій для дослідження сформованості іншомовної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти; доведено доцільність відбору змісту формування іншомовної комунікативної компетентності на міждисциплінарній інтегративній основі як засобу формування цілісних знань здобувачів;

– *подальшого розвитку набули* методи та шляхи вдосконалення системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробленні, апробації та впровадженні в освітній процес системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців із навігації і управління морськими суднами; визначенні організаційно-педагогічних умов реалізації завдань дослідження щодо системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами, а саме:

– модельна навчальна програма «Опанування загальної англійської мови рівень B1-C1»;

– навчально-методичні матеріали з дисципліни «Морська англійська» для вивчення розділів «Bulk Cargo Carriers» та «Visual and Sound Signaling» та книги для викладачів до цих модулів;

– матеріали методично-наукових форумів «Професійний розвиток викладачів англійської мови у вищій школі»;

– електронні авторські курси з дисципліни «Морська англійська»; створено банк аудіо- й відеоматеріалів, тестових завдань, розроблених з використанням платформи «MOODLE».

За матеріалами дослідження розроблено та впроваджено в освітній процес спецкурси:

– «Основи іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами» для рівнів молодший бакалавр та бакалавр за спеціальністю «Навігація і управління морськими суднами»;

– «Ділова іншомовна комунікативна компетентність: просунутий курс для морських лідерів» та для практичної підготовки здобувачів освіти магістерського рівня спеціальності «Навігація і управління морськими суднами»;

– «Leadership and Team Dynamics» та «Mastering Team Leadership and Communication» в колаборативному онлайн міжнародному навчані (COIL).

Підготовлено та впроваджено в освітній процес навчально-методичні матеріали освітньої компоненти «Морська англійська», а саме: книга для здобувачів освіти курсу «While Ashore» (у співавторстві), «Welcome aboard» (у співавторстві) з урахуванням необхідних компетентностей фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

Результати дослідження апробовано у міжнародних *проєктах*: «Hello Project Ukraine», Плімут (Велика Британія, 2022–2024), «Mental health», (Плімут, Велика Британія, 2022), «Управління інтернаціоналізацією та німецько-українське академічне співробітництво 2022–2023», Ганно́вер, Німеччина, 2022–2023), «Ukrainian Stand CO2 – Ukrainian Higher Education Institutions» (Роттердам, Нідерланди, 2023), «Erasmus + Teaching Mobility at Lithuanian Maritime Academy. Erasmus + programme Key Action 1 mobility project KA107 between institutions».

Литовська морська академія, Клайпеда, Литва, 2023 та 2024).

Результати дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес Херсонської державної морської академії (довідка № З/0671 від 29.03.2024), Київського державного університету інфраструктури та технологій (довідка № 5671 від 17.04.2024), Національного університету «Одеська морська академія» (довідка № К/0895 від 03.05.2024 року) та Одеського національного морського університету (довідка № К/0387 від 22.05.2024 № К/0598).

Апробація і впровадження результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження, на різних етапах, доповідалися на засіданнях кафедри англійської мови у судноводінні Херсонської державної морської академії (2018–2024) та обговорювалися на науково-практичних конференціях різного рівня, зокрема:

міжнародних – «50 Years of MARPOL: Celebrating a Legacy, Building a Sustainable Future of the Maritime Industry» (Батумі, Грузія, 2023), «Information and Innovation Technologies in the XXI Century» (Катовіце, Польща, 2023), «Мова як засіб міжкультурної комунікації» (Херсон – Хмельницький, Україна, 2023), «ICT in Education, Research and Industrial Applications» (Івано-Франківськ, Україна, 2023), «Сучасні досягнення в науці та освіті» (Нетанія, Ізраїль, 2023), «Boost Your Network and Share Your Internationalisation Experience at the EAIE conference»

(Україна-Німеччина, 2023), «Learning & Teaching: after War and during Peace» (Харків, Україна, 2023), «Actual Problems of Teaching Educational Components of Social and Humanitarian sphere in Higher Education» (Херсон, Україна, 2023), «Management of International and German-Ukrainian Academic Cooperation 2022/2023» (Роттердам, Нідерланди, 2023), «Digitalization in Maritime education and training» (Херсон, Україна, 2023), «Розвиток соціально-технічних інновацій у вищій морській освіті в межах Європейського простору вищої освіти» (Клайпеда, Литва, 2023), «Інноваційні підходи до розвитку компетентнісних якостей фахівців в умовах професійного становлення» (Ізмаїл, Україна, 2022), «Проблеми сталого розвитку морської індустрії (Херсон, Україна, 2022), «Сучасна філологія: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень» (Одеса, Україна, 2022), The Driving source of science and trends (Ковентрі, Велика Британія, 2021), «Modern Innovative and Information Technologies in the Development of Society» (Катовіце, Польща, 2020), «Individualization of Learning: Theory and Practice» (Ополе, Польща, 2020), «The Cloud Storage Service for the Online Studying on the Example on the Zoom Platform» (Люблін, Польща, 2020), Сучасні інформаційні та інноваційні технології на транспорті (Херсон, Україна, 2019).

всеукраїнських – «Педагогіка у вимірі соціокультурних досліджень» (Херсон, Україна, 2019), «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання» (Київ, Україна, 2021), «Інтерактивне навчання. Результати наймаштабнішої співпраці ІТ-бізнесу та освіти 2022» (Київ, Україна, 2022).

Особистий внесок здобувача. Одержані результати дисертаційного дослідження є авторською розробкою системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти. У матеріалах дисертації ідеї та думки, що належать співавторам публікацій, не використовувалися.

У наукових працях, спільних із: [9] – автором представлено дослідження навчального процесу та концепції модулів CLIL, що викладаються в курсі «Морська англійська мова» для здобувачів морських спеціальностей; [11] – окреслено застосування змішаних методологічних підходів для дослідження потреб здобувачів освіти в контексті курсів англійської мови спеціального призначення, що дозволило продемонструвати, як адаптація навчальних програм до конкретних професійних сценаріїв могла ефективно збільшувати рівень іншомовної комунікативної компетентності та сприяти кар'єрному зростанню здобувачів освіти; [13] – проаналізовано методичні аспекти змішаного навчання в контексті використання інформаційних технологій для адаптації навчального процесу до індивідуальних потреб та темпів навчання студентів, що сприяло підвищенню їх мотивації та вдосконаленню знань англійської мови за професійним спрямуванням через платформу Moodle; [14] – представлено розробку дидактичного забезпечення, спрямованого на підвищення якості підготовки майбутніх фахівців морського флоту, що є відповіддю на виклики мультикультурного професійного співробітництва та необхідність подолання мовних бар'єрів; [36] – висвітлено аспекти застосування Moodle у підході перевернутого класу для вивчення англійської мови; [15] – розкрито

методологічно обґрунтовану систему викладання стандартних морських комунікаційних фраз та запропоновано практичні вправи і завдання для їх вивчення під час занять з морської англійської мови; [16] – актуалізовано необхідність впровадження міждисциплінарного навчання в академічні програми та охарактеризовано необхідні методи для його реалізації, а також висвітлено роль співробітництва педагогічного колективу у подоланні інституційних бар'єрів для більш ефективного освітнього процесу; [17] – схарактеризовано важливість систематичного засвоєння стандартних морських фраз та методологічно обґрунтовано послідовність навчальних завдань на електронній освітній платформі Moodle; [19] – проаналізовано психологічні теорії цінностей та виявлено їх унікальне трактування, а також визначено дві основні характеристики ціннісних орієнтацій: значення та особистісний зміст; [20] – окреслено специфіку застосування описового методу і роль лінгвістичного спостереження для виокремлення та визначення змісту понять «культура мовлення», «культура професійного мовлення»; [21] – визначено роль індивідуальної траєкторії навчання англійської мови, що базується на використанні спеціалізованої літератури для підтвердження гіпотези про відповідність дидактичних та освітніх методів унікальним когнітивним здібностям та потребам здобувачів освіти; [22] – описано комунікативну компетентність морських фахівців як процес, що вимагає системного підходу для оптимізації навчання у морській галузі згідно міжнародних стандартів; [23] – представлено «Sandpits» як трансдисциплінарний метод дослідження у вищій морській освіті, що вимагає парадигмальної трансформації освітнього процесу; [25] – схарактеризовано синхронні та асинхронні комунікаційні інструменти для ефективного вирішення дидактичних завдань і розвитку навичок, необхідних для розробки та впровадження нових курсів; [42] – представлено навчальний модуль «Efficient Approach»; [43] – розроблено навчальний модуль «Bulk Cargo Carriers»; [44] – визначено види письмових завдань для підготовки фахівців з навігації та управління морськими суднами.

Кандидатська дисертація на тему «Виховання поваги до дорослих у дітей молодшого шкільного віку в позакласній роботі» (13.00.07 – теорія і методика виховання) була захищена у 2014 році в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини. Матеріали кандидатської дисертації в тексті докторської не використовувалися.

Публікації. Основні положення й результати дисертаційного дослідження висвітлено у 44 наукових працях, з яких: 17 статей у наукових фахових виданнях України з педагогіки (із них 7 – у співавторстві), 3 статті у періодичних зарубіжних виданнях, індексованих у наукометричних базах у співавторстві (із них 1 – у виданні, яке входить до наукометричної бази Scopus та 2 – Web of Science)), 2 статті в іноземних наукових виданнях (у співавторстві), 1 монографія, 3 колективні монографії в іноземних виданнях, 15 тез у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій (із них 3 – у співавторстві), 2 – навчальні посібники у співавторстві, 1 методичні рекомендації у співавторстві.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із анотацій українською та англійською мовами, вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (310 найменувань, із них 112 – іноземною мовою), 7 додатків, 31 таблиця, 15 рисунків. Загальний обсяг роботи становить 546 сторінок, із них основного тексту – 430 сторінок).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими програмами, планами і темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; обґрунтовано концептуальні, методологічні та теоретичні засади дослідження; сформульовано гіпотезу; окреслено методи дослідження; визначено експериментальну базу; розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів та подано відомості про впровадження результатів наукового пошуку; схарактеризовано особистий внесок автора; подано відомості про апробацію результатів дослідження; наведено структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі – ***«Теоретико-методологічні засади формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти»*** – проаналізовано змістові характеристики понятєво-категоріального апарату та визначено термінологічне поле дослідження; з'ясовано ступінь дослідження актуалізованої проблеми у сучасному науковому дискурсі; наведено результати аналізу досвіду формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації та управління морськими суднами у вітчизняних і зарубіжних закладах освіти; проаналізовано особливості формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців у сфері з навігації та управління морськими суднами.

Іншомовна освіта розглядається як засіб професійного і культурного збагачення, що сприяє міжкультурній адаптації. Визначено ключові поняття, за допомогою яких формується аналітичний огляд щодо формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації та управління морськими суднами в умовах неперервної освіти. Морська англійська, англійська мова за спеціальним спрямуванням та ділова англійська мова адаптовані до специфіки морської індустрії, підвищуючи ефективність професійного та міжкультурного спілкування.

Неперервна освіта визначається як система, що підтримує постійне професійне зростання фахівця, відповідаючи на сучасні виклики. Запропоновано авторське визначення поняття «іншомовна комунікативна компетентність фахівців із навігації та управління морськими суднами» як інтегративна, структуроутворююча та особистісно-професійна характеристика, що об'єднує лінгвопрофесійні знання, уміння та навички у галузі іноземної мови з мотивами та цінностями для ефективної міжкультурної комунікації та сприяє систематичному та усвідомленому застосуванню цих компетентностей у майбутній професійній діяльності. Дослідження визначає іншомовну

комунікативну компетентність як ключовий елемент професійної діяльності у морській сфері, ідентифікуючи її компоненти: аксіологічно-мотиваційний компонент (усвідомлення необхідності емоційно-ціннісного ставлення до оволодіння іншомовними знаннями необхідних для професійної діяльності), когнітивний (розвиток лінгвопрофесійних знань, умінь та навичок оволодіння здобувачами вищої освіти іноземною мовою для спеціального призначення) та регулятивно-діяльнісний (реалізація практичних навичок, умінь і досвіду здійснювати іншомовне професійне спілкування у конкретних професійних та міжкультурних ситуаціях).

У педагогічній площині досліджено такі аспекти проблеми професійної підготовки фахівців з навігації і управління морськими суднами як: формування іншомовної комунікативної компетентності згідно з вимогами національного та міжнародного законодавства (положення, конвенції, кодекси); психолого-педагогічні особливості іншомовної комунікативної компетентності в освітньому процесі; підготовка фахівців з навігації та управління морськими суднами з використанням системи візуальної підтримки в інформаційно-комунікаційному освітньому середовищі; інтеграції фундаментальності та професійної спрямованості змісту, форм, методів і засобів навчання з огляду методології формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти; створення компетентнісної моделі підготовки морських фахівців викладання навчальних дисциплін з урахуванням міждисциплінарних зв’язків; особливості формування професійно значущих якостей фахівця морської галузі для успішної реалізації посадових функцій у професійних ситуаціях, під час роботи в багатомовному середовищі; особливості формування іншомовної комунікативної компетентності морських фахівців в умовах неперервної освіти.

На основі аналізу діяльності Міжнародної асоціації морських університетів (IAMU) висвітлено критичну важливість людських ресурсів в судноплавній індустрії і підкреслено, що забезпечення та збереження висококваліфікованих кадрів можливо лише через ефективну освіту та навчання. Визначено, що освіта в морській галузі має базуватися на науковому підгрунті та розвитку зв’язків між практичними навичками, техніками управління з акцентом на якість.

Програми англійської мови та підготовка фахівців з навігації і управління морськими суднами були проаналізовані в таких країнах як: Швеція, Литва, Німеччина, Грузія та Україна. Виявлено, що оновлені стандарти змісту спрямовані на створення ефективної моделі підготовки фахівців згідно з компетентнісними стандартами, які відіграють ключову роль в освітній парадигмі світової і української практики формування іншомовної комунікативної компетентності.

Поряд із позитивними зрушеннями в Україні залишаються нерозв’язаними питання формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами, які ґрунтуються на використанні найкращих світових освітніх здобутків. Сьогодні важливо адаптуватися до швидкозмінних вимог глобалізованого ринку праці, з акцентом на міжнародні

стандарти, які містять інноваційність, багатомовність та застосування новітніх технологій у вищій освіті. Зарубіжний досвід має більш глибоку інтеграцію технологічних інновацій та сучасних методів навчання, зокрема використання імерсивних технологій і цифрових ресурсів.

Аналіз ефективності концепції мовної підготовки, в українських морських закладах освіти, містять певні тендеції, серед яких провідне місце посідає – посилення мовної підготовки через спеціалізовані курси, які фокусуються на англійській мові та морській термінології; практичні заняття на тренажерах, що імітують робочі умови на морському навігаційному мостику, надаючи змогу здобувачам освіти вдосконалювати як мовні, так і професійні навички в умовах, максимально наближених до реальних; міжнародне співробітництво та програми студентських обмінів розширюють мовні компетентності та знання культурної різноманітності, що є невід'ємною частиною міжнародного мореплавства; використання інформаційно-цифрових технологій сприяє самостійному опануванню мов та підвищує ефективність освітнього процесу, забезпечуючи відповідність освітніх програм міжнародним стандартам.

Особливості формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців у галузі навігації та управління морськими суднами в Україні в контексті глобалізації та соціоекономічних змін актуалізує значущість інтеграції міжнародних стандартів і вимог у національну систему освіти. Основними драйверами зростання потреби у формуванні іншомовної комунікативної компетентності є міжнародне співробітництво та використання інформаційно-цифрових технологій у морській галузі. Це формує необхідність впроваджувати інтенсивні мовні курси та програми, що відповідають міжнародним стандартам, для підвищення якості лінгвопрофесійної підготовки морських фахівців. Враховуючи міжнародні вимоги, зокрема Міжнародну конвенцію про підготовку, атестацію і несення вахти моряків (STCW) та Міжнародну конвенцію про охорону людського життя на морі (SOLAS), особлива увага має бути приділена оволодінню іноземною мовою, яка є обов'язковою для ефективної комунікації та безпеки на морі. Комплексний підхід до вдосконалення освітніх програм, залучення додаткових ресурсів та оновлення нормативно-правової бази може забезпечити підвищення конкурентоспроможності українських морських фахівців на міжнародному ринку праці та сприяти розвиткові національної економіки і безпеки держави.

У другому розділі – «Концептуальні основи проєктування системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти» – визначено методологічні підходи та принципи щодо формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти; обґрунтовано концепцію формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами; запропоновано педагогічний інструментарій забезпечення формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами.

На основі аналізу різних методологічних підходів у галузі професійної освіти, з основним акцентом на формування іншомовної комунікативної компетентності, можна стверджувати, що інтеграція цих підходів є ключовою для створення ефективної освітньої моделі. Технологічний підхід сприяє структурованому та цілеспрямованому навчанню, забезпечуючи високу якість освітніх результатів. Міждисциплінарний вимір є вирішальним для розвитку іншомовної комунікативної компетентності, оскільки вимагає координації різних підходів для створення комплексної освітньої стратегії через особистісно-орієнтований, системний, культурологічний, праксеологічний та компетентнісний підходи, які забезпечують необхідну взаємодію для розвитку комунікативних навичок, які є суттєвими для професійної діяльності в міжнародному морському контексті.

В досліджені сформовано специфічні принципи, а саме: аксіологічний, системності та наступності, міждисциплінарності, рефлексивності, комунікативності, індивідуалізації та неперервності, що сприяють формуванню іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації та управління морськими суднами в умовах неперервної освіти. Зокрема, аксіологізація допомагає адаптувати мовленнєву поведінку до культурних особливостей мовного середовища; системність та наступність забезпечують психологічно обґрунтовану послідовність навчальних програм і матеріалів; міждисциплінарна інтеграція стимулює розвиток комплексних знань; рефлексивність сприяє осмисленню навчального досвіду; комунікативність відкриває шлях до практичного застосування навичок; індивідуалізація враховує унікальні потреби кожного учасника освітнього процесу; а неперервність підтримує цілісність та ефективність освітнього процесу.

Концепція формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації та управління морськими суднами в умовах неперервної освіти розроблена на основі чотирьох взаємопов’язаних концептів: методологічний концепт; теоретичний концепт; змістово-методичний концепт; практико-технологічний, на яких базується інтегрована система, що забезпечує фундамент для ефективної підготовки фахівців. Модель системи формування іншомовної комунікативної компетентності представлена як динамічний комплекс, який включає такі взаємопов’язані компоненти: концептуально-цільового, змістовно-структурного, технологічного та діагностико-корегувального.

Концептуально-цільовий компонент формулює основні позиції концепції дослідження, орієнтує фахівців на знання міжнародної конвенції Міжнародна конвенція ПДМНВ 78/95 (International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers – STCW Convention) 1978 року (зі змінами та доповненнями) та інших аспектів нормативно-правової бази, визначає підходи та принципи, які необхідні фахівцям з навігації та управління морськими суднами для ефективної професійної роботи.

Змістовно-структурний компонент містить систематизацію навчальних дисциплін, інноваційних авторських доробків: електронний авторський курс, авторські спецкурси, навчально-методичні матеріали освітньої компоненти

«Морська англійська», модельна навчальна програма «Опанування загальної англійської мови рівнів B1-C1», які формують теоретичну базу та практичні навички фахівців з навігації і управління морськими суднами, забезпечуючи комплексне вивчення іноземних мов у контексті лінгвопрофесійної діяльності в умовах неперервноїосвіти.

Технологічний компонент орієнтований на використання сучасних освітніх технологій та методик навчання, відповідно до існуючих методів та засобів та форм освітнього процесу, які сприяють підвищенню рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами та вдосконаленню міжкультурної комунікації.

Діагностико-корегувальний компонент забезпечує постійний моніторинг освітніх результатів та корекцію навчальних концептів на основі аналізу отриманих даних, що дає змогу своєчасно виявляти освітні потреби та адаптувати освітній процес до ефективного формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти, відповідно до визначених критеріїв: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-рефлексивний, високий, середній, низький щодо рівнів сформованості (високий, середній, низький).

Завдяки цим концептам створюється стабільне підґрунтя для підготовки фахівців, здатних ефективно діяти в мультикультурному професійному середовищі морської індустрії в системі формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

Подано авторське бачення «Системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти», що представляє собою комплексну освітню структуру, яка інтегрує концептуально-цільовий, змістовно-структурний, технологічній та діагностико-корегувальний компоненти. Визначена система спрямована на засвоєння іншомовних комунікативних навичок для ефективного виконання професійних обов’язків фахівців з навігації та управління морськими суднами у міжнародному морському середовищі, відповідно до міжнародних нормативно-правових документів, що забезпечує постійний професійний розвиток в умовах неперервної освіти та акцентує на функціональності, синергетичності та ієрархічності, включаючи всіх учасників освітнього процесу – від курсантів і студентів до науково-педагогічних працівників, капітанів морських суден та керівників крюінгових компаній.

На основі оцінки існуючих навчальних підручників і посібників, розроблених з урахуванням інтегрованого підходу до оволодіння компетентностями, можна зробити висновок про необхідність їхнього доопрацювання та оновлення. Аналіз показав, що хоча навчальні матеріали загалом сприяють формуванню іншомовної комунікативної компетентності

фахівців з навігації та управління морськими суднами, існують певні модулі, які потребують перегляду. Особливо це стосується зміни логіки вивчення, оновлення системи вправ та завдань для вивчення англійської мови за професійним спрямуванням. Також виявлено, що деякі теми, важливі для повсякденного спілкування та розв'язання професійних завдань, недостатньо представлені у навчальних матеріалах. Оновлення має враховувати не лише актуалізацію змісту, але й розвиток м'яких навичок, таких як лідерство та командна робота.

У роботі наголошено про необхідність створення комп'ютерного супроводу для навчальних посібників, який дозволяє інтегрувати новітні технології у освітій процес, забезпечуючи високий рівень інтерактивності та ефективності освіти фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти. Сформульована концепція базується на чотирьох взаємопов'язаних компонентах: концептуально-цільовому, змістовно-структурному, технологічному, та діагностико-корегувальному, кожен з яких вносить свій вклад у створення комплексної та адаптивної освітньої системи. Така інтеграція сприяє формуванню кваліфікованих фахівців, готових до викликів сучасності та здатних ефективно комунікувати в міжнародному професійному оточенні. Отже, розробка і впровадження інтегрованих освітніх концептів є базисом для забезпечення успіху у навчанні та професійному розвитку, з поглибленням уваги на мовну підготовку та міжкультурну адаптацію формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

У третьому розділі – ***«Проєктування системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти»*** – виокремлено та обґрунтовано організаційно-педагогічні умови реалізації системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної; спроєктовано, обґрунтовано та адаптовано до освітнього процесу структурно-процесуальну модель системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами; визначено критерії, показники та рівні сформованості іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців з навігації і управління морськими суднами; описано технологію впровадження системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами.

Організаційно-педагогічні умови формування іншомовної комунікативної компетентності у майбутніх фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти є комплексним утворенням, яке об'єднує теоретичні дослідження та практичний досвід у формуванні іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців морської галузі, що ґрунтуються на методологічних принципах, які відіграють ключову роль у підготовці фахівців в умовах неперервної професійної освіти. Ці умови містять оптимізацію навчально-методичного супроводу на основі міждисциплінарного підходу; впровадження інноваційних педагогічних методів та форм освітнього процесу з метою

залучення здобувачів освіти до активного процесу формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців навігації і управління морськими суднами; залучення здобувачів освіти в активне професійно-спрямоване освітньо-мовленнєве середовище у процесі самоосвітньої діяльності; забезпечення науково-методичного супроводу процесу формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами. Підвищення рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності є результатом використання комплексу зазначених організаційно-педагогічних умов, що дають змогу кваліфікованим фахівцям адаптуватися до різноманітних викликів і вимог глобального ринку праці, здатних ефективно функціонувати в мультикультурному морському середовищі та впроваджувати інноваційні технології у власній професійній діяльності.

Система формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти є критично важливою в контексті глобалізації та зростаючих міжнародних вимог до безпеки та ефективності морського судноплавства. Зазначена система передбачає інтеграцію теоретичного навчання, практичного застосування навичок та постійного професійного розвитку, що дає змогу фахівцям успішно діяти в міжнародному професійному морському середовищі. Значущість розробки такої системи полягає у створенні взаємопов'язаного освітнього процесу, який містить концептуально-цільові, змістовно-структурні, технологічні та діагностико-результативні компоненти, забезпечуючи цілісний підхід до навчання та професійного зростання. Таким чином, це сприяє формуванню не тільки лінгвопрфесійних знань та навичок, але й міжкультурній компетентності, що є ключовими для ефективної взаємодії в міжнародному морському середовищі. Особлива увага в системі формування іншомовної комунікативної компетентності приділяється технологічному блоку, де активне застосування сучасних освітніх технологій і методів навчання забезпечує практичне застосування лінгвопрофесійних навичок у професійній морській діяльності.

Врахування міжнародних норм і стандартів в процесі навчання гарантує відповідність освітніх програм сучасним вимогам до професійної підготовки фахівців морської галузі і сприяє формуванню іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців до ефективної роботи в умовах глобалізованої морської індустрії. Таким чином, ця система стає фундаментом для підготовки кваліфікованих спеціалістів, здатних забезпечити високий рівень професійної компетентності і безпеки на морі.

Визначено та схарактеризовано критерії, показники і рівні сформованості іншомовної комунікативної компетнтності майбутніх фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти. Окреслені критерії сформованості, зокрема: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний-рефлексивний – є фундаментальними для оцінювання рівнів сформованості фахівців (високий, середній, низький), що є ключовими для розробки ефективних навчальних концепцій, відповідних програм підготовки морських фахівців до викликів управління морськими суднами. Такий підхід не лише підвищує

загальний рівень компетентності у морській галузі, але й сприяє особистісному розвиткові та адаптації до глобалізованих робочих процесів, що особливо актуально в умовах сучасної міжнародної взаємодії і співпраці.

У дослідженні зазначено, що іншомовна комунікативна компетентність фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти об'єднує лінгвопрофесійні знання, уміння та навички у галузі іноземної мови з мотивами та цінностями для ефективної міжкультурної комунікації та сприяє систематичному та усвідомленому застосуванню цих компетентностей у майбутній професійній діяльності.

Вищезазначене сприяє підвищенню рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності, яка представлена трьома фундаментальними компонентами: аксіологічно-мотиваційним, когнітивним, регулятивно-діяльнісним.

Показниками прояву критеріїв сформованості іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами є: *мотиваційно-ціннісний критерій* (мотиваційно-ціннісна спрямованість до професійної діяльності; розуміння мотивів володіння іншомовною комунікативною компетентністю; позитивна орієнтація в міжкультурному комунікаційному просторі; мотивація до самовдосконалення); *когнітивний критерій* (знання міжнародних стандартів та норм; лінгвістичні знання (фонетика, граматика, лексика) та вміння інтегрувати мовні навички у професійно комунікативну діяльність (говоріння, читання, аудіювання, письмо); *діяльнісно-рефлексивний* (здатність застосовувати мовні знання та міжнародні морські правила у специфічних професійних контекстах, розвиток соціальних навичок та емоційного інтелекту, здатність до міжкультурної комунікації, критичного аналізу та саморегуляції (адаптація та коригування власних стратегій навчання).

Вищеназвані критерії та показники дають можливість виділити три рівні сформованості іншомовної комунікативної компетентності в умовах неперервної освіти (високий, середній, низький).

Високий рівень. Здобувачі освіти – майбутні фахівців з навігації та управління морськими суднами – на високому рівні сформованості іншомовної комунікативної компетентності демонструють виняткове розуміння та орієнтування у міжнародних стандартах та мовних нормах (STCW Convention, COLREGS, MARPOL, ISM Code, IMO Model Courses, Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment), а також використанні спеціалізованої лексики та термінології відповідно до своєї професії. Вони не тільки усвідомлюють необхідність міжкультурного спілкування в межах міжнародного мореплавства, але й активно застосовують знання в практичній діяльності, демонструючи глибокий рефлексивний аналіз та критичне мислення у складних професійних ситуаціях. Їх висока мотивація до неперервного самовдосконалення, включаючи вивчення нових мовних культур, дозволяє їм розвивати свої здібності та адаптуватися до швидкозмінного міжнародного середовища. Вони є мовними лідерами у своїй галузі і тим самим

сприяють підвищенню стандартів міжкультурної взаємодії та професійної ефективності серед колег.

Середній рівень. Здобувачі освіти з середнім рівнем іншомовної комунікативної компетентності володіють основними знаннями та навичками, які необхідні для професійної діяльності. Вони розуміють важливість мовної компетентності та міжкультурного спілкування, проте можуть зіткнутися з труднощами при вирішенні більш складних завдань, що вимагають глибокого аналізу та адаптації. Ці здобувачі освіти виявляють спрямованість до вивчення іноземної мови, але їм необхідне додаткове стимулювання та навчальні ресурси для поглиблення своїх знань і навичок. Їхня здатність до адаптації в міжкультурному середовищі є обмеженою, що вимагає зосередження на розвитку міжкультурної чутливості та комунікативної гнучкості.

Низький рівень. Здобувачі освіти мають базові знання та уміння, які дозволяють їм виконувати вузькоспеціалізовані професійні завдання. Вони розуміють загальні принципи міжкультурної комунікації, однак їх мотивація до самовдосконалення та розвитку професійних навичок є недостатньою. Вони потребують додаткової підтримки та навчання для підвищення свого рівня іншомовної комунікативної компетентності. Їм необхідно активізувати процес навчання та практичної підготовки для досягнення вищого рівня компетентності.

Отже, проведений науковий аналіз підкреслює необхідність комплексного підходу до формування іншомовної комунікативної компетентності у фахівців з навігації та управління морськими суднами, що навчаються в морських закладах вищої освіти. Виявлено значний потенціал для вдосконалення навчально-методичного забезпечення, зокрема через оновлення навчальних матеріалів, інтеграцію спеціалізованої лексики, застосування міждисциплінарних підходів та практичне використання теоретичних знань. Ключові заходи для успішної реалізації цих змін потребують вдосконалення науково-методичних посібників, створення нових вправ і завдань, розробку електронних курсів і систем тестового контролю, а також візуальний супровід навчального контенту, які не тільки сприяють інтеграції оновленого навчального комплексу значно підвищить рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності та сприятиме їхньому професійному зростанню та адаптації до сучасних вимог морської професії.

Наукове дослідження системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації та управління морськими суднами у контексті неперервної освіти демонструє ефективність розробленої освітньої концепції. Електронний авторський курс «Морська англійська»; авторські спецкурси

«Основи іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами» для рівнів молодший бакалавр та бакалавр за спеціальністю «Навігація і управління морськими суднами»; «Ділова іншомовна комунікативна компетентність: просунутий курс для морських лідерів» та для практичної підготовки здобувачів освіти магістерського рівня спеціальності

«Навігація і управління морськими суднами»; «Leadership and Team Dynamics» та «Mastering Team Leadership and Communication» для колаборативного онлайн міжнародного навчання (COIL), навчально-методичні

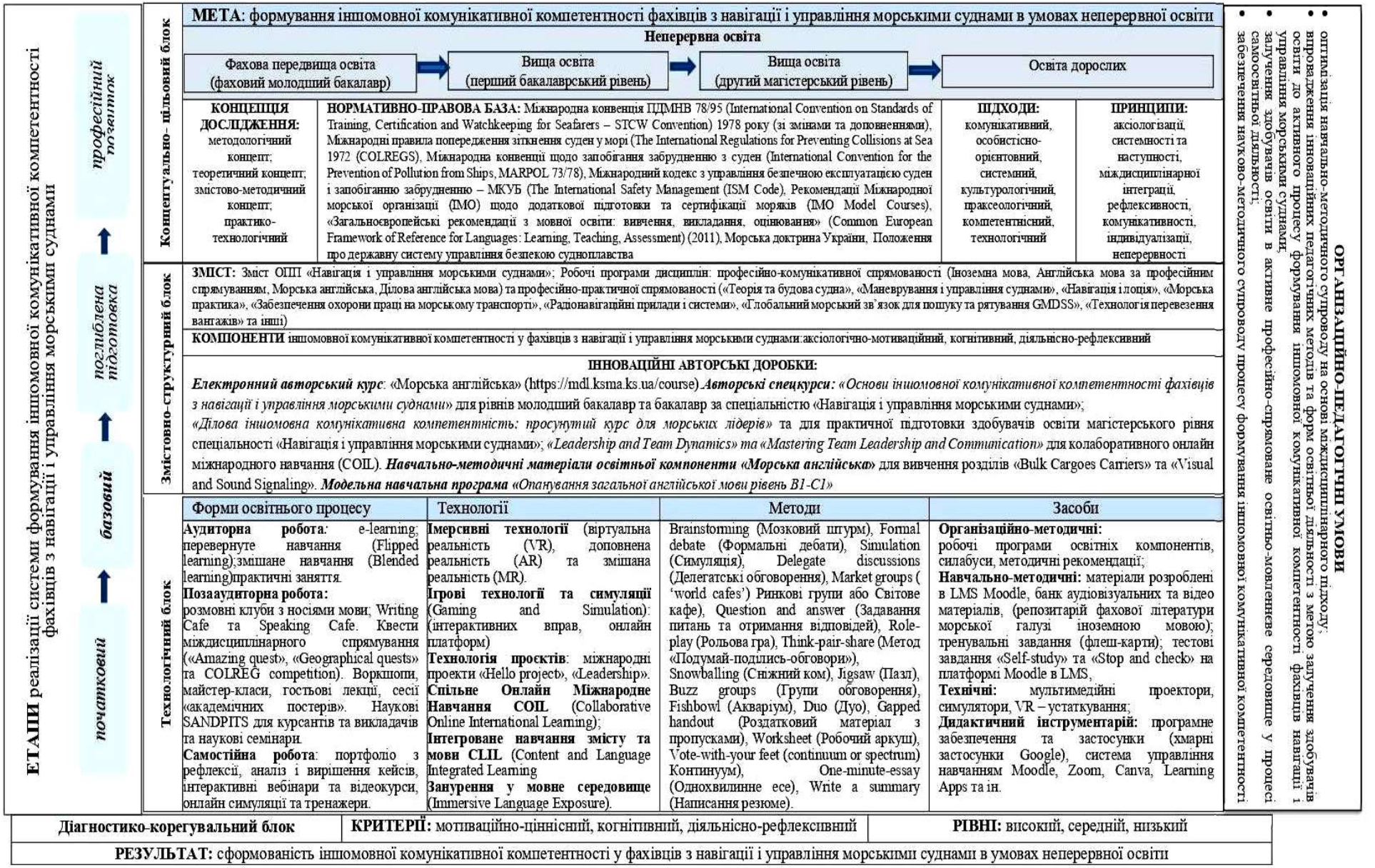

Рис.1 Структурно-процесуальна модель системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти

матеріали освітньої компоненти «Морська англійська», модельна навчальна програма «Опанування загальної англійської мови рівень B1-C1» забезпечили здобувачів освіти необхідними навичками з іншомовної комунікативної компетентності для міжкультурної взаємодії в професійному морському середовищі. Інтеграція теоретичних знань і практичних вправ, акцент на персоналізованому навчанні, а також систематичне оцінювання рівня іншомовної комунікативної компетентності через тестування та самоаналіз виявилися ключовими інструментами у формуванні висококваліфікованих фахівців морської галузі. Використання запропонованої нами комплексної системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації та управління морськими сприяє підготовці фахівців, готових до ефективної професійної діяльності в глобалізованому морському індустріальному середовищі.

У четвертому розділі – ***«Експериментальна перевірка ефективності системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців із навігації і управління морськими суднами»*** – описано організацію і хід формувального етапу педагогічного експерименту; досліджено стан сформованості іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами; визначено результати експериментальної роботи; запропоновано прогностичне обґрунтування перспектив розвитку системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами.

Дослідно-експериментальна робота здійснювалася у формі педагогічного експерименту впродовж 2018–2024 років. На різних етапах педагогічного експерименту дослідженням охоплено 553 здобувачі освіти морських закладів вищої освіти та викладачів. Така дослідницька база дала змогу забезпечити репрезентативність статистично достовірної вибірки й розширити межі використання теоретичних висновків і практичних рекомендацій.

На пошукового етапу педагогічного експерименту вивчено стан досліджуваної проблеми та сформульовано основні завдання; уточнено категоріально-понятєвий апарат досліджуваної проблеми; проаналізовано наукову та навчально-методичну літературу, здійснено аналіз навчально-методичного забезпечення процесу формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

На *констатувальному етапі* педагогічного експерименту визначено вихідний рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності, виділено найсуттєвіші чинники, що впливають на рівень сформованості здобувачів освіти, визначено провідні умови, що інтенсифікують процес формування комунікативної іншомовної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами, систематизовано й проаналізовано експериментальні дані.

На *формувальному етапі* педагогічного експерименту розроблено й апробовано в експериментальних групах відповідні методики згідно запропонованих напрямів дослідження.

На *узагальнювальному етапі* педагогічного експерименту проведено детальний аналіз здобутих результатів, доведено практичну значущість результатів наукового дослідження та аналіз ефективності системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

Організація та проведення формувального етапу педагогічного експерименту у контексті даного дослідження підкреслюють важливість інтегрованого підходу у реалізації освітніх концепцій. Ефективність цього етапу забезпечена завдяки чітко визначеним крокам, згідно з розробкою програми експерименту, встановленням індикаторів і критеріїв, а також забезпеченням методичного супроводу на всіх етапах експериментального дослідження. Ключовими аспектами експерименту стали – вивчення існуючих практик, уточнення концепцій і методологічних підходів, теоретичне обґрунтування концепції формування іншомовної комунікативної компетентності, а також розробка і впровадження навчально-методичних матеріалів. Експериментальна перевірка показала високу результативність розробленої системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації та управління морськими суднами в умовах неперервної освіти. Використання міждисциплінарного підходу та інноваційних педагогічних методів значно підвищили рівень сформованості іншомовної комунікативної фахівців, що забезпечує їх ефективну професійну діяльність в міжнародному морському професійному середовищі.

Результати дослідження стану сформованості іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації та управління морськими суднами в умовах неперервної освіти демонструють значущість використання інтегрованих діагностичних методів. Сценарні симуляції, проєкти та кейс-стадії, аналіз відкритих відповідей, зворотній зв’язок і самооцінка, колоборативне онлайн міжнародне навчання (COIL) виявилися ефективними у формуванні діяльнісно-рефлексивних критеріїв, що є важливими для сформованості іншомовної комунікативної компетентності. Застосування цих методів дало можливість не тільки глибоко оцінити рівень освоєння комунікативних навичок, але й ідентифікувати ключові напрямки для подальшого навчання та самовдосконалення здобувачів освіти.

На основі аналізу структурних характеристик щодо формування іншомовної комунікативної компетентності у сфері управління морськими суднами можна зробити висновок, що ефективність сформованості тісно пов’язана з декількома ключовими системними елементами професійної освіти. Зокрема, це стосується цілей і завдань освітнього процесу, спрямованих на розвиток професійно значущих рис особистості та досягнення конкретних професійних результатів, а також розвитку інтересів та потреб, що впливають на формування ідеологічних переконань особистості. Особливе значення мають

також зміст освіти, формати, методології, техніки та процедури, які застосовуються під час виконання професійних завдань і функцій. Відповідно, ефективність процесу формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації вимагає комплексного підходу, що містить інтеграцію цих складових у єдину систему.

Оскільки впровадження експериментальної системи було спрямоване на високий рівень сформованість іншомовної комунікативної компетентності тільки в експериментальних групах, дані, одержані в процесі підсумкового діагностування, мали продемонструвати відмінності між результатами оцінювання рівнів сформованості іншомовної комунікативної компетентності студентів ЕГ та КГ (таблиця 1). Середні бали обох груп на початок та в кінці експерименту надали можливість ідентифікувати статистично значущі відмінності між групами.

Таблиця 1

Узагальнення сформованості іншомовної комунікативної компетентності студентів ЕГ та КГ (у %) на формувальному етапі

Група	**Критерій**	**Рівень**		
		Низький	**Середній**	**Високий**
КГ	Мотиваційно-ціннісний	11,95	57,97	30,08
	Когнітивний	15,29	63,87	20,83
	Діяльнісно-рефлексивний	8,70	62,68	28,62
	Загалом	**11,98**	**61,51**	**26,51**
ЕГ	Мотиваційно-ціннісний	7,10	42,99	49,91
	Когнітивний	6,79	43,84	49,38
	Діяльнісно-рефлексивний	6,03	32,99	60,98
	Загалом	**6,64**	**39,94**	**53,42**

Графічне зображення динаміки рівнів сформованості іншомовної комунікативної компетентності здобувачів освіти експериментальних груп щодо контрольних подано на рис. 2, сформована лінія тренду рівня «високий» небезпідставно дає нам можливість впевнитися, що протягом експерименту рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти підвищується.

Для аналізу різниці між емпіричними розподілами, які ілюструють рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності респондентів з контрольних та експериментальних груп на завершальному етапі педагогічногго експерименту, застосовано методи математичної статистики, зокрема порівняння номінальних даних за допомогою t-критерію Стьюдента. У дослідженні

застосовується 95 % довірчий інтервал для аналізу розподілів, що демонструють рівень комунікативної компетентності респондентів, вибираючи цей показник для підкреслення статистичної значущості спостережуваних результатів.

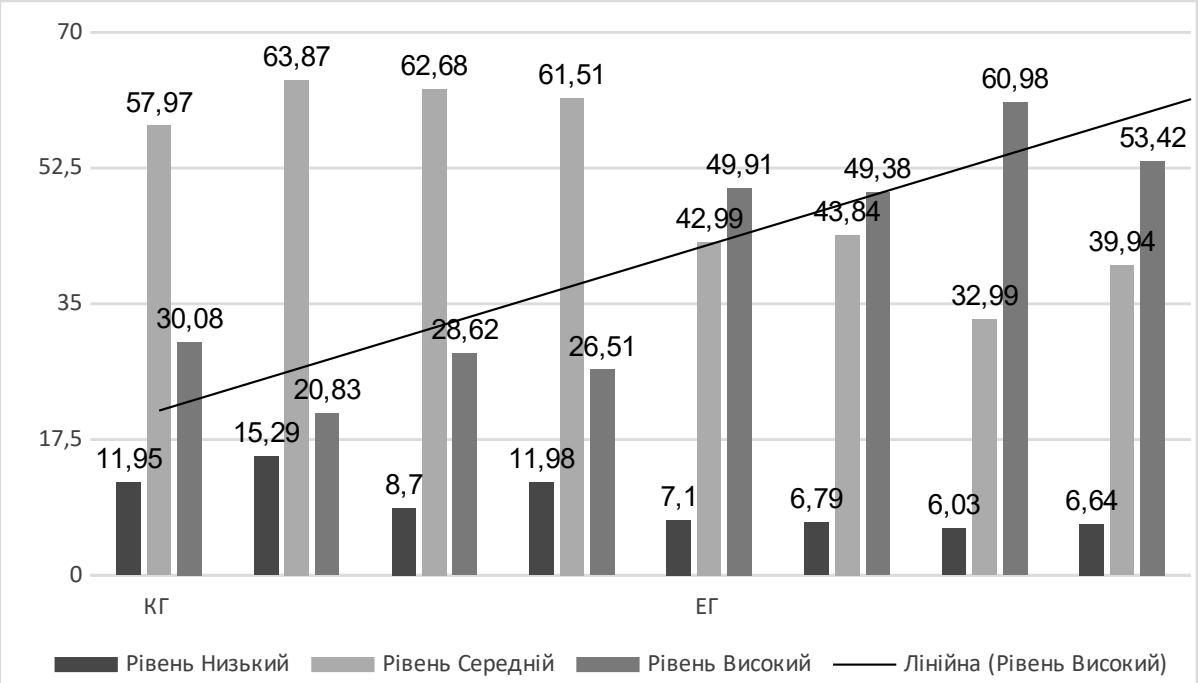

Рис. 2. Динаміка рівнів сформованості іншомовної комунікативної компетентності здобувачів освіти КГ і ЕГ.

Стандарт наукової впевненості для порівняння середніх значень двох груп визначений через t-тест Стьюдента включає розрахунок середніх значень кожної групи, стандартних відхилень та обсягів вибірок. Розрахунок t-статистики дозволяє оцінити масштаб різниці між групами. Кількісні показники сформованості іншомовної комунікативної компетентності фахівців в експериментальних та контрольних груп, їх ранги та всі розрахунки, пов’язані з цим, представлено у таблицях четвертого розділу дисертації. Доведено, що процес формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців із навігації та управління морськими суднами в умовах неперервної освіти за допомогою розробленої системи відбувається з високою ефективністю і з вірогідністю не нижче 95%.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне обґрунтування й обґрунтовано нове вирішення проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців із навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти; доведено ефективність цього процесу; виокремлено компоненти та визначено критерії, показники й рівні сформованості іншомовної комунікативної компетентності; вдосконалено та визначено механізми підвищення рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності через впровадження оновленого змісту навчання, спеціально створеного

інноваційно-освітнього середовища при виконанні запропонованих нами організаційно-педагогічних умов.

На підставі аналізу результатів дослідження зроблено такі **висновки**

1. Здійснено контент-аналіз стану розробленості проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

Аналіз актуальних освітніх програм та підходів у різних країнах вказує на пріоритет інноваційних методів навчання, інтеграції технологій та акценту на міжкультурній компетентності, які є необхідними для ефективної роботи в багатомовному середовищі.

Результати дослідження виявили, що успішне формування іншомовної комунікативної компетентності вимагає інтеграції національних та міжнародних стандартів (STCW Convention, COLREGS, MARPOL, ISM Code, IMO Model Courses, Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment), зокрема положень Міжнародної асоціації морських університетів (IAMU), що сприяє створенню структурно-процесуальної моделі системи фахівців з навігації та управління морськими суднами в умовах неперервної освіти. Освітні програми з навігації та управління морськими суднами мають бути побудовані на основі наукових досліджень і забезпечувати відповідність практичних навичок здобувачів вищої освіти встановленим стандартам якості та безпеки.

Зважаючи на міжнародні вимоги, зокрема конвенції та кодекси, необхідно акцентувати увагу на вдосконаленні лінгвопрофесійної підготовки через спеціалізовані курси, практичні заняття на тренажерах, які імітують умови роботи на морському навігаційному мостику, та використання цифрових технологій для самоосвіти, що дало можливість підвищити рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності та забезпечити високу якість виконання професійних обов’язків в межах міжнародних стандартів.

Національні системи освіти, зокрема в Україні, мають враховувати глобалізаційні тенденції в морській галузі та впроваджувати необхідні зміни для адаптації до швидко змінюваних вимог ринку праці, забезпечуючи міжнародне визнання та збільшення конкурентоспроможності випускників. Структурні реформи, впровадження інтенсивних мовних курсів та програм, які відповідають міжнародним стандартам, є ключовими для подальшого розвитку галузі та забезпечення безпеки на морі.

2. Теоретично обґрунтовані структурні компоненти іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

На основі проведеного теоретичного аналізу наукових досліджень здійснено системний аналіз ключових понять, що лежать в основі аналітичного огляду розвитку іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації та управління морськими суднами в умовах неперервної освіти. Запропоновано авторську інтерпретацію поняття «іншомовна комунікативна компетентність фахівців з навігації та управління морськими суднами» як інтегративна,

структуроутворююча та особистісно-професійна характеристика, що об'єднує лінгвопрофесійні знання, уміння та навички у галузі іноземної мови з мотивами та цінностями для ефективної міжкультурної комунікації та сприяють систематичному та усвідомленому застосуванню цих компетентностей в майбутній професійній діяльності.

Ключові компоненти іншомовної комунікативної компетентності, такі як аксіологічно-мотиваційний, когнітивний та регулятивно-діяльнісний, сприяють систематичному та усвідомленому застосуванню мовних і міжкультурних здібностей. Ця структура підтримує фахівців у їх здатності сприймати і розуміти інші культурні позиції і цінності, а також сприяє побудові ефективних професійних взаємодій на основі суб'єкт-суб'єктної співпраці та діалогу. Ця інтегрована система є фундаментом для успішного виконання міжнародних професійних обов'язків і ведення міжкультурного діалогу та вирішальною для розвитку професійних навичок в умовах неперервної освіти.

Іншомовна освіта розглядається як засіб професійного і культурного збагачення, який сприяє міжкультурній адаптації. Спеціальні напрямки англійської мови, такі як морська англійська, англійська для спеціального призначення, ділова англійська, адаптовані до вимог морської індустрії та сприяють підвищенню ефективності професійної діяльності і міжкультурного спілкування. Представлено концепцію неперервної освіти що визначається як система, що забезпечує неперервний професійний розвиток, відповідаючи на сучасні виклики.

3. Визначено критерії, показники та охарактеризовано рівні сформованості іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

Критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний та діяльнісно-рефлексивний) забезпечують мультидисциплінарну основу для оцінки і вдосконалення професійних навичок майбутніх фахівців.

Показники мотиваційно-ціннісного критерію охоплюють: мотиваційно-ціннісну спрямованість до професійної діяльності, розуміння мотивів володіння іншомовною комунікативною компетентністю, позитивну орієнтацію до міжкультурної комунікації та мотивацію до самовдосконалення; *когнітивного:* знання міжнародних стандартів і норм, лінгвістичні знання (фонетика, граматика, лексика) та вміння інтегрувати мовні навички у професійно комунікативну діяльність (говоріння, читання, аудіювання, письмо); *діяльнісно-рефлексивного:* здатність застосовувати мовні знання та міжнародні морські правила у специфічних професійних контекстах, розвиток соціальних навичок та емоційного інтелекту, здатність до міжкультурної комунікації, критичного аналізу та саморегуляції (адаптація та коригування власних стратегій навчання).

Рівні сформованості – високий, середній та низький – ілюструють ступінь підготовки особистості до ефективного вирішення професійних завдань у міжнародному контексті.

Високий рівень. Здобувачі освіти – майбутні фахівців з навігації та управління морськими суднами – на високому рівні сформованості іншомовної

комунікативної компетентності демонструють виняткове розуміння та орієнтування у міжнародних стандартах та мовних нормах (STCW Convention, COLREGS, MARPOL, ISM Code, IMO Model Courses, Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment), а також використанні спеціалізованої лексики та термінології відповідно до своєї професії. Вони активно застосовують знання в практичній діяльності, демонструючи глибокий рефлексивний аналіз та критичне мислення у складних професійних ситуаціях. Їх висока мотивація до неперервного самовдосконалення, включаючи вивчення нових мовних культур, дозволяє їм розвивати свої здібності та адаптуватися до швидкозмінного міжнародного середовища. Вони є мовними лідерами у своїй галузі і тим самим сприяють підвищенню стандартів міжкультурної взаємодії та професійної ефективності серед колег.

Середній рівень. Здобувачі освіти з середнім рівнем іншомовної комунікативної компетентності володіють основними знаннями та навичками, які необхідні для професійної діяльності. Вони розуміють важливість мовної компетентності та міжкультурного спілкування, проте можуть зіткнутися з труднощами при вирішенні більш складних завдань, що вимагають глибокого аналізу та адаптації. Ці здобувачі освіти виявляють спрямованість до вивчення іноземної мови, але їм необхідне додаткове стимулювання та навчальні ресурси для поглиблення своїх знань і навичок. Їхня здатність до адаптації в міжкультурному середовищі є обмеженою, що вимагає зосередження на розвитку міжкультурної чутливості та комунікативної гнучкості.

Низький рівень. Здобувачі освіти мають базові знання та уміння, які дозволяють їм виконувати вузькоспеціалізовані професійні завдання. Вони розуміють загальні принципи міжкультурної комунікації, однак їх мотивація до самовдосконалення та розвитку професійних навичок є недостатньою. Вони потребують додаткової підтримки та навчання для підвищення свого рівня іншомовної комунікативної компетентності. Їм необхідно активізувати процес навчання та практичної підготовки для досягнення вищого рівня компетентності.

4. Розроблено та теоретично обґрунтовано авторську концепцію формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

Розроблена концепція формування іншомовної комунікативної компетентності у фахівців з навігації та управління морськими суднами в умовах неперервної освіти демонструє важливість реформування освітнього процесу, забезпечуючи його відповідність потребам сучасної морської індустрії та міжнародних стандартів. Виявлення прогалин, в існуючих методиках викладання іноземних мов, та відсутність системних досліджень у цій області акцентують увагу на критичну необхідність реформування освітнього контенту, що спрямоване на підвищення якості підготовки фахівців та розвиток їх здатності до ефективної міжкультурної комунікації.

Концепція, розроблена на основі теоретичних та методологічних підходів, враховує низку важливих аспектів: від визначення основних принципів і організаційно-педагогічних умов адаптації змісту навчання до специфіки

професії морського фахівця. Зокрема, підкреслюється важливість інноваційного освітнього середовища, що інтегрує новітні технології та методи навчання для забезпечення більш глибокого засвоєння іноземних мов та культурних знань.

Також, концепція визначає конкретні завдання, що мають бути виконані для реалізації вказаних цілей: від розробки цілісних освітніх траєкторій, які включають поступове навчання від базових до просунутих рівнів іншомовної підготовки, до впровадження системного моніторингу і оцінки результатів навчання. Особливу увагу приділено формуванню професійно значущих навичок, які дають можливість фахівцям ефективно виконувати свої обов'язки в мультикультурному середовищі, що є критично важливим для сучасних морських операцій.

Таким чином, розроблена концепція відображає необхідність інтеграції міждисциплінарних знань, розвиток інноваційних освітніх технік і підходів до навчання, що має на меті не тільки вдосконалення професійних навичок морських фахівців, а й підготовку їх до викликів сучасного мореплавання і міжнародного співробітництва.

5. Спроектовано, обґрунтовано та адаптовано до освітнього процесу структурно-процесуальну модель системи поетапного формування іншомовної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

Структурно-процесуальна модель системи формування іншомовної комунікативної компетентності представлена як динамічний комплекс, що містить кілька взаємопов'язаних компонентів: концептуально-цільовий, змістовно-структурний, технологічний та діагностико-коригувальний. Ця структура орієнтована на забезпечення не лише комплексної теоретичної підготовки, але й практичних навичок, необхідних для ефективної діяльності в умовах сучасного міжнародного мореплавства.

Концептуально-цільовий компонент формулює основні позиції концепції дослідження, орієнтує фахівців на знання міжнародної конвенції Міжнародна конвенція ПДМНВ 78/95 (International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers – STCW Convention) 1978 року (зі змінами та доповненнями) та інших аспектів нормативно-правової бази, визначає підходи та принципи, які необхідні фахівцям з навігації та управління морськими суднами для ефективної професійної роботи.

Змістовно-структурний компонент містить систематизацію навчальних дисциплін, інноваційних авторських доробків: електронний авторський курс, авторські спецкурси, навчально-методичні матеріали освітньої компоненти

«Морська англійська», модельна навчальна програма «Опанування загальної англійської мови рівнів B1-C1», які формують теоретичну базу та практичні навички фахівців з навігації і управління морськими суднами, забезпечуючи комплексне вивчення іноземних мов у контексті лінгвопрофесійної діяльності в умовах неперенної освіти.

Технологічний компонент орієнтований на використання сучасних освітніх технологій та методик навчання, відповідно до існуючих методів та засобів та

форм освітнього процесу, які сприяють підвищенню рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами та вдосконаленню міжкультурної комунікації.

Діагностико-корегувальний компонент забезпечує постійний моніторинг освітніх результатів та корекцію навчальних концептів на основі аналізу отриманих даних, що дозволяє своєчасно виявляти освітні потреби та адаптувати освітній процес д

о формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти, відповідно до визначених нами критеріїв: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-рефлексивний, високий, середній, низький, щодо рівнів сформованості (високий, середній, низький).

Спроєктована структурно-процесуальна модель системи формування є ефективним інструментом для забезпечення високого рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами, здатних адекватно реагувати на виклики сучасного мореплавства і відповідати міжнародним стандартам у сфері навігації та управління морськими суднами.

Подано авторське бачення «Системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти», що представляє собою комплексну освітню структуру, яка інтегрує концептуально-цільовий, змістовно-структурний, технологічній та діагностико-корегувальний компоненти. Визначена система спрямована на засвоєння іншомовних комунікативних навичок для ефективного виконання професійних обов’язків фахівців з навігації та управління морськими суднами у міжнародному морському середовищі, відповідно до міжнародних нормативно-правових документів, що забезпечує постійний професійний розвиток в умовах неперервної освіти та акцентує на функціональності, синергетичності та ієрархічності, включаючи всіх учасників освітнього процесу – від курсантів і студентів до науково-педагогічних працівників, капітанів морських суден та керівників крюінгових компаній.

6. Виокремлено та обґрунтовано організаційно-педагогічні умови реалізації системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

Доведено важливість організаційно-педагогічних умов, які є фундаментом для розробки ефективних освітньо-професійних програм, орієнтованих на формування іншомовної комунікативної компетентності. Визначені організаційно-педагогічні умови включають оптимізацію навчально-методичного супроводу на основі міждисциплінарного підходу; впровадження інноваційних педагогічних методів та форм освітнього процесу з метою залучення здобувачів освіти до активного процесу формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців навігації та управління морськими суднами; залучення здобувачів освіти в активне професійно-спрямоване освітньо-мовленнєве середовище у процесі самоосвітньої діяльності та забезпечення науково-

методичного супроводу процесу формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців навігації і управління морськими суднами. Така інтегрована система сприяє не лише набуттю мовних знань, але й розвитку критичного мислення, міжкультурної чутливості та професійних навичок, необхідних для ефективної діяльності в міжнародному морському середовищі.

Ефективне застосування організаційно-педагогічних умов може значно покращити якість освіти фахівців з навігації і управління морськими суднами.

В такому контексті, успішний досвід реалізації цих педагогічних ініціатив може стати зразком для інших освітніх програм, що мають на меті розвиток спеціалізованих професійних компетентностей.

7. Експериментально перевірено результативність системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

На основі проведеного експериментального дослідження можна зробити висновок, що система формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти, розроблена в рамках цього дослідження, демонструє високу результативність.

Застосування 95% інтервалу довіри для порівняння середніх значень двох груп дозволяє оцінити значущість різниці між групами з урахуванням варіабельності в межах кожної групи. Отримані результати є надійними та об’єктивними, що підкреслює наукову новизну дослідження.

Проведене дослідження не вичерпує всіх можливостей підвищення рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти. Перспективи подальшого дослідження вбачаються у модифікації лінгвотехнологічної складової професійної підготовки фахівців з навігації і управління морськими суднами із використанням імерсивних технологій, що мають більш широкі можливості щодо формування професійно орієнтованих компетентностей в добу цифровізації.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, що відображають основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Швецова І. В. Організаційно-педагогічні умови системи формування іншомовної комунікативної компетентності у майбутніх фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти. Київ. *Наукові записки : збірник наукових статей*, упор. Л. Л. Макаренко, вип. CLV (156), М-во освіти і науки України, Укр. держ. ун-т імені Михайла Драгоманова. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2024. С. 89-99. (Серія педагогічні науки).

2. Shvetsova I. Assessment Criteria, Indicators and Levels of Foreign Language Communicative Competence of Future Specialists in Navigation and Ship Handling at Sea. Київ. *Науковий часопис* Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. (Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи).

2024. Вип. 99. Київ : Видавничий дім «Гельветика». С. 68-74 DOI https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2024.99.13

3. Швецова І. В. Інтеграція позааудиторної діяльності у процес формування лідерської компетентності майбутніх фахівців з навігації і управління морськими суднами. *Перспективи та інновації науки* (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). Київ, 2023. Вип. 15 (33). С. 556-564. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15(33)

4. Швецова І. В. Методологічні підходи до формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами. Дрогобич. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2023. Вип. 65. Том 3. С. 220-225. DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-3-34

5. Shvetsova I. The importance of communication skills in the formation of leadership competence of future specialists in navigation and management of ships. *ScienceRise : Pedagogical Education*. 2023. (5) (56). Pp. 11-16. DOI: https://doi.org/10.15587/2519-4984.2023.291442

6. Shvetsova I. Foreign language communication of specialists of Navigation and ship handling at sea : Theoretical concept. Одеса. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Київ : Видавничий дім «Гельветика». 2023. С. 26-29. DOI: https://doi.org/10.32841/2409-1154.2023.62.2.6

7. Швецова І. В. Принципи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти. *ScienceRise : Pedagogical Education*. 2023. Вип. 4(55). С. 21-27. DOI: http://doi.org/10.15587/2519-4984.2023.289172

8. Shvetsova I. Competence-based approach in foreign language teaching for specialists in Navigation and Ship Handling. *Інноваційна педагогіка.* 2023. Вип. 61. Том 2. С. 164-167.
DOI: https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/61.2.32

9. Швецова І. В., Бондаренко В. В. Предметно-мовне інтегроване навчання у викладанні «морської» англійської мови : можливості та переваги. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 92. Том 2. С. 80-86.
DOI: http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/41886

10. Швецова І. В. Сутність і специфіка іншомовної компетентності майбутніх фахівців із навігації й управління морськими суднами. *Педагогічні науки : теорія та практика.* 2021. Вип. 2(38). С. 152-157.
DOI: https://doi.org/10.26661/2522-4360-2021-2-24
https://rep.ksma.ks.ua/jspui/handle/123456789/2347

11. Швецова І. В., Бондаренко В. В. Методологічні засади формування іншомовної компетентності : аналіз навчальних потреб. Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич. 2021. Вип. 42. Том 3. С. 172-176.
DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4863/42-3-30

12. Швецова І. В. Іншомовна компетентність: педагогічні та лінгвістичні аспекти. *Нова філологія. Збірник наукових праць.* 2021. (83). С. 276-281. DOI: https://doi.org/10.26661/2414-1135-2021-83-40

13. Швецова І. В. & Бондаренко В. В. Упровадження змішаного навчання (Blended learning) у процесі викладання англійської мови за професійним спрямуванням. *Молодий вчений*. 2019. Вип. 7.2 (71.2).
DOI: http://rep.ksma.ks.ua/jspui/handle/123456789/323

14. Швецова І. В. Бондаренко В. В. Формування мовленнєвої компетентності в курсантів перших курсів на заняттях англійської мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. (38). Том 1. С. 209-212.
DOI: http://rep.ksma.ks.ua/jspui/handle/123456789/321

15. Кудрявцева В. Ф., Швецова І. В. Стратегія вивчення стандартних фраз для спілкування у морі на заняттях із морської англійської мови. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.* Серія 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи. Київ : Видавничий дім «Гельвитика». 2019. Вип. 67. С. 139-143.
DOI: http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27385

16. Кудрявцева В. Ф., Швецова І. В. Міждисциплінарне навчання : початкові зусилля і результати. *Освітній простір України*. 2019. Вип. 15. С.255-261.
DOI: 10.15330/esu.15.255-261
http://rep.ksma.ks.ua/jspui/handle/123456789/367

17. Кудрявцева В. Ф., Швецова І. В. Стандартні фрази для спілкування в морі як навчальна потреба. *Педагогічні науки*. 2019. Вип. LXXXVIII. С. 104-109.
DOI: 10/32999/ksu2413-1865/2019-88-17.
http://rep.ksma.ks.ua/jspui/handle/123456789/635

Монографія:

18. Швецова І. В. Система формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти: моногр. Херсон. Науковий парк ХДМА : «Інновації морської індустрії», 2024. 364 с.

Статті у періодичних зарубіжних виданнях, індексованих у наукометричних базах

19. Melnychuk, S., Kurova, A., **Shvetsova, I.,** Shcherbakova, O., Tsilmak, O. M., & Luts, L. Theoretical fundamentals of study of values and value orientations in management of psychological scientific space. Cullowhee. *Journal of Management Information and Decision Sciences.* 2021. Vol. 24. № 2. P. 1-6. https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57223116027&eid=2-s2.0-85102774069

20. Stratulat, N., Martina, O., Tretiak, N., Hordiichuk, M., Boieva, E., & **Shvetsova, I.** Speech culture: Postmodern dimensions of the professional standard. Iasi. *Postmodern Openings.* 2021. Vol. 12. № 2. P. 367-386. https://doi.org/10.18662/po/12.2/313. https://doi.org/10.18662/po/12.2/313

21. Postolenko, I., **Shvetsova**, **I.**, Kondrashova, O., Husak, V., Dniprovska, T., & Pysmenna, I. Theoretical fundamentals of studying a foreign language in the formation of an individual trajectory of higher education. São Carlos. *Laplage em Revista.* 2021. Vol. 7. № 2. P. 721-728.
https://doi.org/10.24115/S2446-62202021721151p.721-728

Наукові статті в іноземних виданнях

22. **Shvetsova, I. V.**, & Moroz, O. Professional-oriented communicative competency of seafarers. Katowice. *Zeszyty naukowe wyzszej szkoly technicznej w Katowicach*. 2020. No. 12. Pp. 173-184. ISSN 2082-7016; e-ISSN 2450-5552.
http://rep.ksma.ks.ua/jspui/handle/123456789/1639/

23. Leshchenko, A., **Shvetsova, I.,** & Husiev, V. «Sandpits» as an Innovative Method of Transdisciplinary Research in Higher Maritime Education. Klaipeda. Lithuanian Maritime Academy. 2023.
https://www.researchgate.net/publication/380528280

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

24. Shvetsova, I. Deep active learning: towards greater motivation to develop foreign language communicative competence. Netanya. *Сучасні досягнення в науці та освіті :* Збірник праць XVIII Міжнар. наук. конф. Khmelnytskyi : ХНУ. 2023. P. 215.
https://elar.khmnu.edu.ua/items/4810c311-0ba7-41f0-950e-f77f2ee36ccb

25. Shvetsova, I. & Bybyk, T. Professional aspects of teaching English in the framework of digitalization of higher education. Kherson. *Актуальні проблеми викладання освітніх компонент соціально-гуманітарного спрямування у вищій школі :* Збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції. Херсонська державна морська академія, 2023. P. 330.
https://www.researchgate.net/publication/380791464

26. Shvetsova, I. Educational and methodological support of professional training of seafarers in the Maritime English course. Kharkiv. *Цифрова трансформація професійної підготовки фахівців в умовах застосування SMART-освітніх технологій : стан, проблеми, перспективи :* матеріали Всеукраїнської науково- методичної конференції. Комунальне підприємство «Міська друкарня», 2023. P. 242-247.
https://repo.btu.kharkov.ua//handle/123456789/43430

27. Швецова І. В. Формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами : навчально-методичне забезпечення. Ізмаїл. *Інноваційні підходи до розвитку компетентнісних якостей фахівців в умовах професійного становлення*: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. Запоріжжя : АА Тандем, 2022. С. 399.
http://rep.ksma.ks.ua/jspui/handle/123456789/2440

28. Shvetsova, I. Formation of foreign language communicative competency in Maritime Educational institution in war conditions. Київ. *Освіта України в умовах воєнного стану : управління, цифровізація, євроінтеграційні аспекти :* збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції. ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2022. С. 88-90.
https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/book-of-abstracts_ssi-iea_2022.pdf.
http://rep.ksma.ks.ua/jspui/handle/123456789/2353

29. Shvetsova, I. Foreign language competence in Maritime professionals : content and language integrated learning. *Сучасні підходи до високоефективного використання засобів транспорту* : матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. Запоріжжя : АА Тандем, 2021. 540 с.
DOI: 10.13140/RG.2.2.14310.55368
https://www.researchgate.net/publication/382150834_Foreign_language_competence_in_Maritime_professionals_content_and_language_integrated_learning

30. Shvetsova, I. V. English for specific purposes : the communication approach. Київ. *Таврійські філологічні читання* : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Київ : Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2021. 284 с. С. 239-241.
http://rep.ksma.ks.ua/jspui/handle/123456789/1881

31. Швецова І. В. Актуальні питання розвитку професійної компетентності майбутніх судноводіїв. Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції. ІПТО НАПН України. Київ, 2021. С. 228-230.
http://rep.ksma.ks.ua/jspui/handle/123456789/1911

32. Швецова І. В. Соціокультурний компонент іншомовної компетентності майбутніх фахівців з навігації і управління морськими суднами. *Соціокультурні та психологічні виміри становлення особистості :* Зб. наук. праць за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції. Херсон : ФОП Вишемирський В. С., 2021. 348 с.
http://rep.ksma.ks.ua/jspui/handle/123456789/2362

33. Швецова І. В. Професійно орієнтований підхід до моделювання змісту іншомовної компетентності в контексті підготовки майбутніх судноводіїв. *Інноваційні підходи до розвитку компетентнісних якостей фахівців в умовах професійного становлення*: тези V Міжнародної науково-практичної конференції. Ізмаїл, 2021. С. 390-395.
https://rep.ksma.ks.ua/jspui/handle/123456789/2350

34. Швецова І. В. Застосування технології віртуальної реальності на практичних заняттях з морської англійської мови. *Професійне становлення особистості : проблеми і перспективи* : тези доп. XI міжнар. наук.-практ. Конференції. ХНУ. Хмельницький, 2021. С. 240-242.
ISBN 978-966-330-400-7
http://rep.ksma.ks.ua/jspui/handle/123456789/2361

35. Shvetsova, I. V., & Bondarenko, V. V. Flipped learning approach to teaching Maritime English. *Сучасна філологія : перспективні та пріоритетні напрями*

наукових досліджень : Міжнародна науково-практична конференція. Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень». Одеса, 2020. С. 89-91.
http://rep.ksma.ks.ua/jspui/handle/123456789/1563

36. Кудрявцева В. Ф., & **Швецова І. В.** Стратегія вивчення стандартних фраз спілкування у морі на заняттях із морської англійської мови. *Педагогіка у вимірі соціокультурних досліджень :* матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Херсон : Айлант, 2019. С. 137-139. http://rep.ksma.ks.ua/jspui/handle/123456789/366

37. Швецова І. В. Формування мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців морського флоту на заняттях англійської мови. *Сучасні інформаційні та інноваційні технології на транспорті* (MINTT-2019) : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції. Херсон : Херсонська державна морська академія, 2019. С. 447-450.
https://www.researchgate.net/publication/382200313_FORMUVANNA_MOVLENNEVOI_KOMPETENTNOSTI_MAJBUTNIH_FAHIVCIV_MORSKOGO_FLOTU_NA_ZANATTAH_ANGLIJSKOI_MOVI

38. Shvetsova, I. V. The communicative competence of the future navigator as a manager. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. *Підготовка управлінських кадрів в контексті нового закону України «Про освіту»*. Херсон. ХДУ, 2018. 330 с.
https://www.researchgate.net/publication/382199434_The_communicative_competence_of_the_future_navigator_as_a_manager

Наукові праці, що додатково відображають наукові результати дисертації

Колективні монографії в іноземних виданнях

39. **Shvetsova I.** Technology of active training implementation to maritime English course. *Innovative and information technologies in educational processes*. Monograph. Katowice. Poland : Publishing House of University of Technology, 2020. #38. С. 264-269.
ISBN 978-83-957298-5-0
http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/60079adc171c4a4828421ab4cb3b1a5a.pdf

40. **Shvetsova I.** Trends in the development of foreign language education in the context of training of future navigations. Integration of academic simulation-based and practical training of maritime professionals. Riga. A collective monograph. Baltija Publishing. 2021. P. 156-166.
ISBN 978-9934-26-106-0.
UDC 378.162:656.61.
https://www.researchgate.net/publication/380571254_Trends_in_the_development_of_foreign_language_education_in_the_context_of_training_of_future_navigations

41. **Shvetsova I.** The Use of Artificial intelligence in education as an effective tool for developing foreign language communicative competency. *Contemporary*

technologies and society: innovations, artificial intelligence, and challenges. Collective Scientific Monograph. Katowice. Poland : Academy of Silesia. 2023 Chapter: 4.5. С. 642-647.
DOI: 10.54264/M029
http://rep.ksma.ks.ua/jspui/handle/123456789/2395

Навчальні посібники

42. Bondarenko V., Moroz O., **Shvetsova I**. While Ashore : coursebook. Efficient Approach. Kherson : «STAR» PH, 2018. 132 p. https://www.researchgate.net/publication/382213079_Efficient_Approach

43. Vid A., Frolova O., Kudryavtseva V., Moroz O., **Shvetsova I.** While Ashore : coursebook. Bulk Cargo Carriers. Kherson : KSMA Science Park «Maritime Industry Innovations» Ltd, 2021. 250 p.
ISBN 978-966-1596-15-2
https://www.researchgate.net/publication/382213005_Bulk_Cargo_Carriers

Методичні рекомендації

44. Кудрявцева В. Ф., Барсук С. Л., Бобришева Н. М., Іщенко М. П., **Швецова І. В.** Методичні рекомендації до виконання письмових завдань. Херсон, 2020. 26 с.
URL: http://rep.ksma.ks.ua/jspui/handle/123456789/2160

АНОТАЦІЯ

Швецова І. В. Система формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Херсонська державна морська академія; Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка. – Кропивницький, 2024.

Дисертація присвячена теоретичному й методичному обґрунтуванню системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

Здійснено теоретичний аналіз стану розробленості проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

Теоретично обґрунтовано структурні компоненти іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти (аксіологічно-мотиваційний, когнітивний та регулятивно-діяльнісний).

Визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-рефлексивний), показники та охарактеризовано рівні сформованості іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти (високий, середній, низький), що є

ключовими для розробки ефективних навчальних концепцій, програм підготовки морських фахівців до викликів управління морськими суднами.

Розроблено та теоретично обґрунтовано авторську концепцію формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації та управління морськими суднами в умовах неперервної освіти представлена на основі чотирьох взаємопов'язаних концептів: методологічний концепт; теоретичний концепт; змістово-методичний концепт; практико-технологічний, на яких базується інтегрована система, що забезпечує ефективну підготовку фахівців.

Спроектовано, обґрунтовано та адаптовано до освітнього процесу структурно-процесуальну модель системи поетапного формування іншомовної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти, представлена як динамічний комплекс, який включає такі взаємопов'язані компоненти: концептуально-цільовий, змістовно-структурний, технологічний та діагностико-корегувальний.

Виокремлено та теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови реалізації системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти, що включають оптимізацію навчально-методичного супроводу на основі міждисциплінарного підходу; впровадження інноваційних педагогічних методів та форм освітнього процесу з метою залучення здобувачів освіти до активного процесу формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців навігації та управління морськими суднами; залучення здобувачів освіти в активне професійно-спрямоване освітньо-мовленнєве середовище у процесі самоосвітньої діяльності та забезпечення науково-методичного супроводу процесу формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців навігації і управління морськими суднами.

Експериментально перевірено результативність спроєктованої системи формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами в умовах неперервної освіти.

Ключові слова: професійна підготовка, іншомовна комунікативна компетенція, фахівці з навігації і управління морськими суднами, неперервна освіта, система формування іншомовної комунікативної компетенції.

ANNOTATION

Shvetsova I. V. System of formation of foreign language communicative competence of specialists in navigation and ship handling at sea in conditions of lifelong education. – Qualifying scientific work on manuscript rights. Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Pedagogical Sciences on the specialty 13.00.04 – theory and methodology of professional education. – Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University. Kropyvnytskyi, 2024.

The thesis is devoted to the theoretical and methodological substantiation of the system of formation of foreign language communicative competence of specialists in navigation and ship handling at sea in conditions of lifelong education.

The theoretical analysis of the state of development of the problem of formation of foreign language communicative competence of specialists in navigation and ship handling at sea in conditions of lifelong education.

The structural components of the foreign language communicative competence of specialists in navigation and ship handling at sea in conditions of lifelong education (axiological-motivational, cognitive and regulatory-activity) are theoretically substantiated.

Determined criteria (motivational and value, cognitive, activity-reflective), indicators and characterised levels (high, medium, low) of formation of foreign language communicative competence of specialists in navigation and ship handling at sea in conditions of lifelong education, which are fundamental to the development of effective educational concepts, programmes for training maritime professionals to meet the demands of ship handling.

The developed and theoretically substantiated author's concept of formation of foreign language communicative competence of specialists in navigation and ship handling at sea in conditions of lifelong education is based on four interrelated concepts: methodological concept; theoretical concept; content and methodological concept; practical and technological concept, which are the basis of an integrated system that ensures effective training of specialists.

The structural-process model of the system of gradual formation of foreign language competence of specialists in navigation and ship handling at sea in conditions of lifelong education is designed, substantiated and adapted to the educational process, presented as a dynamic complex that includes the following interrelated components: conceptual and target, content and structural, technological, diagnostic and correctional.

The organizational and pedagogical conditions for implementing a system to develop foreign language communicative competence of specialists in navigation and handling of ships at sea in the conditions of lifelong learning include: optimizing educational and methodological support through an interdisciplinary approach; introducing innovative pedagogical methods and forms of the educational process to actively engage students in developing the foreign language communicative competence necessary for navigation and ship handling at sea in conditions of lifelong education; involving students in an active, professionally-oriented educational and linguistic environment during self-education, and providing scientific and methodological support to enhance this process.

The effectiveness of the designed system for the formation of foreign language communicative competence of specialists in navigation and ship handling at sea in conditions of lifelong education has been experimentally tested.

Key Words: Professional training, foreign language communicative competence, specialists in navigation and ship handling, lifelong education.